

Iwona Kosek
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn
i.kosek@uwm.edu.pl

JEDNOSTKA CZY WŁAŚCIWOŚĆ TEKSTU? O PEWNYCH UKŁADACH Z PRZYMIOTNIKIEM *INNY*

Słowa kluczowe: opozycja system – tekst, jednostka języka, pragmatyka

Keywords: system-text opposition, unit of language, pragmatics

I. Przedmiotem uwagi w artykule jest pewne zjawisko zaobserwowane w tekstach i jego językowa interpretacja. Odnosi się on zatem do jednego z problemów szczegółowych w opisie języka, problemu sytuującego się na pograniczu leksyki i gramatyki (choć bliższego leksyce). Rozważania dotyczą grupy wystąpień z przymiotnikiem *inny* w układach współrzędnych. Interesujące nas konteksty ilustrują poniższe przykłady:

- (1) A ten pewnie też **jakiś murarz albo inny hydraulik**, co wstał rano w poniedziałek i już był spóźniony... słów szkoda (Grojec24.net).
- (2) Po prostu pogódź się z tym, że za jakiś czas prowadząc taki tryb życia będziesz mieć **zawał albo inny udar** (Jeja.pl)¹.
- (3) Ograniczenie prędkości do 70km/h. Nagle na drogę wyjeżdża **takie tico albo inna panda**. Najlepiej, jak jeszcze zrobi to tuż przed twoją maską, bo przecież na bank zdążysz się zatrzymać w razie czego. Skoro tak mu się spieszyło oczekujesz, że auto przed tobą za chwilę osiągnie jakąś przyzwoitą prędkość. Wtedy przychodzi rozczarowanie, jak wtedy gdy sięgasz po lody, a okazuje się, że w środku siedzi mrożony koperek (Majowywiatr.pl).

1 W przykładach zachowano oryginalną interpunkcję.

- (4) ...na dyрекcję trzeba **demonstracji albo innego strajku** (NKJP).
- (5) Co tam się, na Boga, dzieje? – **Kung-fu albo inne karate**. Mamy wnuk właśnie kogoś zamordował i głośno się cieszy – ze stoickim spokojem wyjaśnił jej Jacek (NKJP).
- (6) Zgodzisz się, żeby taka kobieta spędzała najlepsze lata ze staruchem niekochanym, głuszac ból sztucznie **jakims papierosem albo innym alkoholem** (NKJP).

Wystąpienia będące tu przedmiotem uwagi są spotykane w języku potocznym, zarówno w „żywej mowie” (zwłaszcza w różnorodnych internetowych komentarzach), jak i w literaturze (w stylizacji na język potoczny, codzienny). Charakter literacki ma część przykładów zamieszczonych w NKJP (np. 4–6, 10, 15, 17–19, 24). Schematycznie opisywane konteksty można sprowadzić do postaci **X albo inny Y**. Jako łącznik możliwe są także inne spójniki współrzędne, np. *czy*, *lub*, ale także *ani*, *i*, *por*.

- (7) Mam ja sobie balkon, z którego rzadko jednak korzystam, co najwyżej czasem **pies czy inny kot** wyjdzie popatrzeć co na świecie słychać (Piekielni.pl).
- (8) **Aberracji** książd dostał **czy jakiej innej pomrocności jasnej?** (*Ranczo*, seria 7, odc. 89: *Czas konspiracy*).
- (9) Jak nic pierdyknę **na wylew lub inny zawał serca** (Forum.murator.pl).
- (10) Coś ją ucięło – **komar lub inny giez** (NKJP).
- (11) Pół dnia próbuje wmówić sobie że to nie **zawał ani inny udar** tylko wynik problemów ze snem i zmiana diety (Forum Psychiatryczne.pl).

Dominującym elementem łączącym wydaje się *albo*, rzadko wykorzystywane są *ani*, *i*, podobnie *lub*. W przypadku tego ostatniego zapewne decydujące są względy stylistyczne. Układ **X albo inny Y** należy, jak powiedziano, do polszczyzny potocznej, dla której *albo* jest typowe (*lub* w funkcji zastępnika *albo* należy do nieco wyższego rejestru stylistycznego).

Pozycję X i Y wypełniają rzeczowniki, możliwe są też przymiotniki (z kontekstowym odniesieniem do rzeczownika), por. np. *Pomaluje się ściany na jakiś ostrzejszy kolor, pomarańczowy albo inny turkusowy*, ale takie realizacje należą do rzadkich. W określeniu „rzeczowniki” mieszczą się też nazwy własne, które stanowią typowe wypełnienie schematu, por.

- (12) Co ty **Obama** jesteś **albo jakaś inna Doda?** (*Ranczo*, seria 5, odc. 53: *Msza obywatelska*).
- (13) Myślałem, że **jakieś ABW** na mnie napadło **albo inny GROM** (*Ranczo*, seria 2, odc. 21: *Jesienna burza*).
- (14) Co to ja jestem **jakis Mickiewicz albo jakaś inna Konopnicka?** (*Ranczo*, seria 2, odc. 18: *Europejski kandydat*).

- (15) Czas zrobić nalot na **Coventry albo inny Londyn** (NKJP).
- (16) Ja z tego pokolenia, które przeżywało regularne porażki z Brazylią. Przez wiele lat. Nieważne czy to był **Spodek czy inna Maracana**. Niesamowite, że do czekałem takich czasów (WP Sportowe Fakty).
- (17) **Taki Harris albo inny Kaszpirowski?** – zaśmiał się komisarz. – Co zrobicie z tym czubem? (NKJP).
- (18) Nie ma reklam [...] Żadnych billboardów, światów łazienek, królestw wykładzin, **żadnej Ikei albo innego Praktikera** (NKJP).
- (19) Zacząłem się zamartwiać, jak taką sprawę przeżyje kicia, a ta w okularach dalej jątrzy i judzi, że **w takiej Japonii albo innej Szwecji** to nie są rzeczy do pomyślenia i żeby to podnieść na KSR (NKJP).
- (20) Tego jedynego gola niech strzeli **jakiś Klose albo inny Podolski** (NKJP).
- (21) Potem leje się łzy nad losem **nieszczęsnej Stefci Rudeckiej albo innej Damy Kameliowej** (NKJP).
- (22) Tu się mierzy wartość człowieka liczbą **odziedziczonych Malczewskich, Mehofferów i innych Chełmońskich** (Szatrawska 2023: 102–103).

Możliwości wypełnienia pozycji otwartych są bardzo szerokie. Jedynym warunkiem, jaki muszą spełniać leksemy rzeczownikowe z tych układów, jest przynależność, mówiąc bardzo ogólnie, do tej samej klasy znaczeniowej, możliwość objęcia ich wspólnym pojęciem ogólnym. Typowo rzeczowniki realizujące pozycję X i Y wchodzą w konkurencję semantyczną (używając określenia Andrzeja Bogusławskiego, por. Bogusławski 1973), w odbiorze (niewyrażony wprost) pozostaje element warunkujący, np. ‘zwierzę’ (*pies czy inny kot*), ‘miasto’ (*Londyn albo inne Coventry*). Jeżeli natomiast między X i Y zachodzi relacja hiponim – hiperonim, całość ma charakter „zwyczajnej”, regularnej konstrukcji: por. (a) *pies albo inny kot* vs. (b) *pies albo inne zwierzę*. Ciągi typu (b) jako typowo kodowe nie stanowią przedmiotu analizy.

Fleksyjne realizacje pozycji X, Y wykazują się pełną zmiennością (dostosowaniem do składniowego kontekstu), co jest konsekwencją możliwości wystąpienia w pozycjach charakterystycznych dla grupy imiennej, a więc (posługując się tradycyjną terminologią) podmiotu i dopełnienia. Człony rzeczownikowe mogą przyjmować formalne podrzędniki, ale wyraźnie widoczne są ograniczenia, zwłaszcza w pozycji Y. Charakterystyczne realizacje, jak pokazują przykłady, to albo brak podrzędników, albo ich zawężenie do zaimkowych *taki*, *jakiś*. Inne atrybutywne rozwinięcia (por. przykłady 21, 22) zdarzają się rzadko. Typowy w układzie brak podrzędników lub rozwinięcia jedynie wskazanymi zaimkami wynikają, jak się wydaje, z ograniczeń referencji. Układ *X albo inny Y* można uznać za referencjalny, ale w opisywanej relacji (jako całości) chodzi o typowych, przykładowych lub jakichkolwiek przedstawicieli danej klasy, nie pojedynczy (i tylko ten) obiekt. Choć *taki* zachowuje swoją

funkcję wyróżniania obiektu², zaznacza też właśnie jego przykładowość czy typowość³. Natomiast *jakiś*⁴ w sposób bezpośredni wprowadza nieokreśloność⁵.

Zaimkom, w tym *taki* w połączeniach w rodzaju *taka Japonia czy inna Szwecja*, można przypisać poza referencjalnością także lub przede wszystkim ekspresywność, co jest skądinąd ich typową funkcją, zwłaszcza zaimków wskazujących, w języku potocznym. O zaimkach jako wykładnikach ekspresywnej konkretyzacji piszą m.in. Stanisław Jodłowski (1973: 73) i Artur Rejter (2006: 88–89). Ekspresywne konteksty z *taki* odnotowywał już SJPD (*taki* I), por. *A jednak co to znaczy szkoła (...) Taki inżynier raz-dwa rozwiąże problem, a ty się męcz człowieku i nie śpij* (Braun, Lewanty, cytata za SJPD)⁶.

Jeśli spojrzeć na omawiany ciąg z punktu widzenia charakterystyki funkcjonalnej, można zauważyć, że typowe są dla niego wystąpienia w pozycji (funkcji) rematu. Ponieważ jednak tematyczność nie jest wykluczona (por. *W takiej Japonii czy innej Szwecji grożą za to wysokie kary*), nie da się charakteryzować całości jako mającej ściśle wyznaczoną funkcję w aktualnym rozczłonkowaniu, choć można byłoby ją opisać jako prymarnie rematyczną. Akcentuacyjnie w naturalnych realizacjach ciągu wyodrębnia się segment *inny* (przynajmniej jako jedna z możliwości).

II. Po takiej ogólnej charakterystyce układu *X czy inny Y*, wykorzystywanego, jak już powiedziano, zarówno w swobodnych wypowiedziach potocznych, jak i w literaturze (w stylizacji potocznej), należałoby postawić pytanie zawarte w tytule, a więc pytanie o językowy status ciągu. Intuicyjnie tworzy on jakąś całość, nasuwa się zatem myśl o uznaniu go za jednostkę w rozumieniu A. Bogusławskiego (1976), o postaci *X albo inny Y* (z różnymi wariantami łącznika) lub jednostkę operację. To

2 *Taki* w części opisywanych przykładów jest bliskie kontekstom *Taki Kowalski to ma dobrze czy Jak musi być zimno takiej kawce na gałęzi w lesie*, podawanych w WSJP PAN. Definicja jednostki (funkcyjnego *taki*), której realizację stanowią, wyraźnie ujmuje funkcję odróżniania/wyróżniania: 'mówiący wskazuje, że to, o czym mówi, dotyczy danego obiektu, w odróżnieniu od obiektów innego typu'.

3 Zwrócił na to uwagę Władysław Miodunka, pisząc o kontekstach, w których znaczeniu *taki* jest równe *na przykład* (zob. Miodunka 1974: 57 i podawane przez autora przykłady *No bo co ci powie taki Piotruś!*, *Czy możesz kupić porządną lampę w takim Jubilacie, skądże!*).

4 W niektórych przykładach *taki* może być bliskie kontekstom z *jakiś*, nie da się tego wykluczyć (zob. np. tekst 3). Wprowadzanie nieokreśloności jest jedną z możliwych funkcji *taki*, na co zwracano uwagę w literaturze (zob. np. Pisarkowa 1969: 64).

5 Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska, oddzielająca określoną (związaną z charakterystyką obiektu) od wyznaczoności (związaną z wyodrębnianiem obiektu ze zbioru), uznaje zaimki nieokreślone za wykładniki niewyznaczoności (zob. Wierzbicka-Piotrowska 2011: 30).

6 Ten przykład SJPD podaje pod punktem 3. 'Wyraz o charakterze ekspresywnym, towarzyszący innym wyrazom, uwydatniający zwykle intensywność, wielkie nasilenie tego, co one wyrażają'. Stanowi (osobno wyróżniony znakiem rombu w podpunkcie b) ilustrację następującego objaśnienia: [Użyty z rzeczownikami służy do wyróżnienia ich desygnatów (niekiedy z odcieniem kontrastującym)].

drugie rozwiązanie wyklucza jednak obecny w układzie KSS (segment sylabiczny kontrastowalny niecytacyjnie). Posiłkując się innymi ujęciami, można by rozważać, czy nie mamy tu do czynienia z jakimś typem frazemu, nieswobodną grupą syntaktyczną (rozumienie zob. Gębka-Wolak, Moroz 2014). Takie (ewentualne) rozstrzygnięcia (bez względu na zastosowany aparat teoretyczny) nasuwają jednak kilka wątpliwości. Pierwszą z nich jest znaczenie. *Inny* z analizowanego ciągu zachowuje w nim swoje leksykalne znaczenie, właściwe mu w użyciach referencjalnych, tzn. 'nie ten, o którym mowa', zachowuje też swoją funkcję wykładnika referencji zbiorowości⁷. Interpretacja całości opiera się, jak się wydaje, na regularnym rozumieniu składników i uzupełnień. Specyfika omawianego układu polega na wypełnieniu pozycji otwartej Y, włączeniu leksemu pozostającego z X w relacji konkurencji semantycznej, niebędącego hiperonimem (*truskawki albo inne owoce* vs. *truskawki albo inne maliny*), czy też ogólniej – wypełnieniu pozycji Y elementem, który dla mówiącego reprezentuje tę samą klasę zjawisk co X. Uzyskuje się wówczas zwykle efekt komiczny, żartobliwy, ironiczny, zmieniając nacechowanie pragmatyczno-stylistyczne całości. I to jest właśnie celem nadawcy. Im elementy klasy traktowanej jako wspólna są od siebie odleglejsze albo bardziej dla odbiorcy zaskakujące, tym efekt wyrazistszy, por.

- (23) Kiedy zareklamujesz **jakiś proszek do prania albo inny jogurt**? To dzisiaj najlepszy sposób, żeby zmienić samochód na lepszy (NKJP).
- (24) Żyję tylko nadzieją, że w końcu wyczerpią mu się baterie. A potem staje mi przed oczami koszmar, jak w tej reklamie z różowymi zajacami, wie pan, **duracel albo inny farfocel**: wszystko zdycha, tylko ten pieprzony budzik brzęczy i brzęczy (NKJP).

W ostatnim przykładzie wspólny mianownik stanowi jedynie podobieństwo brzmieniowe. Właśnie te nieograniczone niemal możliwości wypełniania pozycji rzeczownikami i nazwami własnymi są istotnym argumentem podważającym tezę o istnieniu jednostki języka. Poza tym układ może być rozbudowywany, niekoniecznie dwuelementowy, por. poprawne *Zejdę na udar, zawał albo inny wylew*, zob. też przykład (22) i poniższe:

- (25) No **może Putin, może Breżniew, może Stalin albo inny Adolf** (Forum Gazeta.pl).
- (26) Bezrobotni nie są za **Lepperem czy Jankowskim, albo innym Wrzodakiem** – oni im za bardzo Lecha przypominają. Chcą pracy i rządu, który będzie głowił się nad Polską, a nie nad tym, kto kogo poprze albo wyprze od władzy (NKJP).

⁷ O *inny* jako jednym z wykładników takiej referencji piszą Zuzanna Topolińska (1984, zwłaszcza s. 321–322), a także Mariola Wołk (2019).

Istotne jest, by *inny* był końcową częścią wyliczenia i by w pozycji ostatniej (nazwanej umownie Y) nie występował hiperonim.

Przy rozpatrywaniu statusu omawianego ciągu nasuwa się jeszcze jedno pytanie: czy nie jest on oparty na jakimś ogólniejszym mechanizmie językowym, właściwym nie tylko polszczyźnie? Byłby to kolejny argument przeciw interpretowaniu ciągu *X albo inny Y* jako jednostki języka polskiego (a więc elementu idiomatycznego). Jak się wydaje, omawiane przykłady dają się bez trudu przetłumaczyć na inne języki przy zastosowaniu tego samego leksemu (odpowiednika polskiego *inny*) jako osi układu, por. np. ros. *Poedu v Āponiū ili kakuū-to druguū Šveciū* (*Поеду в Японию или какую-то другую Швецию*), *Umrū ot infarkta ili drugogo insulta* (*Умру от инфаркта или другого инсульта*), ukr. *Poïdu do Āponiï abo âkoïc' inšoï Šveciï* (*Поїду до Японії або якоїсь іншої Швеції*). Podobny wynik uzyskujemy, zestawiając omawiany układ w języku polskim z angielskim. Zdanie ze zbioru opowiadań Jerzego Pilcha

- (27) [...] prawie na setkę była umówiona z **koleżanką albo inną kuzynką** (Pilch 2006: 277)

przetłumaczone zostało w angielskim wydaniu całości jako:

- (28) [...] she had a date, a hundred percent on certain, with **a female colleague, or some other cousin** (Pilch 2012: 225),

por. też.

- (29) I am about 30 pounds overweight, which will impact my heart, my diabetes, the chances of **a stroke or other heart attack** (Bedlam Farm Journal).

Takie konteksty wskazują, że mamy do czynienia z mechanizmem nie specyficznym dla języka polskiego, ale ogólniejszym, choć nie oznacza to oczywiście, że mechanizm ten jest w innych językach często wykorzystywany. Za jego ogólnością przemawiałyby też zdania w rodzaju *Bist du Hitler oder ein anderer Philantrop?*⁸ W języku polskim bez trudu odnajdziemy konteksty odpowiadające wymową podanemu, por.

- (30) W Twórkach co drugi to **Napoleon albo inny zbawca ludzkości** (Pytamy Online).

8 Taki przykład podał w rozmowie ze mną rodzimy użytkownik języka niemieckiego jako nasuwającą mu się realizację układu *X albo inny Y*. Konteksty w rodzaju *Goethe oder ein anderer Schiller* opisał jako zrozumiałe (z odczytywalnym ich pragmatycznym odcieniem), ale niewykorzystywane w niemieckim, raczej rzadkie.

- (31) Kolejny nawiedzony **Marksem, Lafaurgem, czy inną „dobrą duszą”** która zapowiada erę robotów mających ludzkość uwolnić od pracy (Forum Gry-Online.pl).
- (32) W takich przypadkach [mowa o gwałcie na nieletniej i ciąży – I.K.] w 90% jest to osoba z bliskiego otoczenia **ojciec, brat, wujek albo inny życzliwy „przyjaciół” rodziny** (Pudelek).

Taki typ wystąpień wpisuje się w szersze zjawisko pragmatyczne, opisywane w literaturze (zob. np. Grice 1977: 95; Sperber, Wilson 1986), jakim jest mechanizm ironii: łamanie Grice’owskich maksym, niedosłowne („niesłownikowe”) odczytywanie wyrażen (sygnalizowane często przez cudzysłów). Przykłady (30)–(32) nie wydają się czymś odrębnym od wcześniej tu opisywanych, tak by uznać typ *Harris czy inny Kaszpirowski* za realizację jednostki języka, zaś typ *Napoleon albo inny zbawca ludzkości* za konstrukcję syntaktyczną i zjawisko z dziedziny pragmatyki. Ostatnie przykłady potwierdzają raczej właśnie komunikacyjno-tekstowy charakter omawianego układu. Różnica uzyskanego efektu łączy się ze sposobem wypełnienia pozycji X, Y (ściślej Y w zestawieniu z X).

To, co powiedziano do tej pory, nasuwa wniosek, że wbrew intuicji i początkowym przewidywaniom w przypadku opisywanych układów w rodzaju *tico albo inna panda, Londyn albo inny Nowy Jork* należałoby mówić raczej o pewnym tekstowym zabiegu niż o rzeczywistej jednostce języka. Polega on na specyficznym, niekanonicznym użyciu (zestawieniu) jednostek w ich niezmienionym (kodowym) znaczeniu, a celem takiego zabiegu jest uzyskanie efektu żartobliwego czy ironicznego. Odwołując się do rozróżnienia opisywanego przez A. Bogusławskiego w pracy *Semantyka, pragmatyka. Leksykografa głos demarkacyjny* (zob. Bogusławski 2008, zwłaszcza s. 20–23), można powiedzieć, że w przypadku analizowanego w artykule układu mamy do czynienia nie z (jakimś nowym) narzędziem, ale (wciąż) z działaniem na narzędziach, a więc ze zjawiskiem z zakresu pragmatyki (jako domeny działań na narzędziach).

Źródła

- Bedlam Farm Journal, [on-line:] <https://www.bedlamfarm.com/2022/01/06/my-new-relationship-with-food-the-road-back-to-health/> (dostęp: 11 IV 2024).
- Forum.murator.pl, [on-line:] <https://forum.murator.pl/showthread.php?148863-Franu%C5%9B-Waleczny-czyli-jak-trudno-jest-wcze%C5%9Bniaczkom/page9> (dostęp: 22 III 2024).
- Forum Gazeta.pl, [on-line:] https://forum.gazeta.pl/forum/w,904,135685336,135685336,CIA_zapobiegla_zamachowi_na_samolot.html#p135688149 (dostęp: 11 IV 2024).
- Forum GryOnline.pl, [on-line:] <https://www.gry-online.pl/So43.asp?ID=15721911> (dostęp: 12 IV 2024).
- Forum Psychiatryczne.pl, [on-line:] <https://forumpsychiatryczne.pl/forum/nerwica-lekowa/watek/442490/593> (dostęp: 12 I 2025).

- Grojec24.net, [on-line:] https://www.grojec24.net/news-pilne-zderzenie-na-obwodnicy-grojca,8418.html#google_vignette (dostęp: 22 III 2024).
- Jeja.pl, [on-line:] <https://memy.veja.pl/966183,nie-jest-to-zbyt-zdrowe.html> (dostęp: 22 III 2024).
- Majowywiatr.pl, [on-line:] <https://majowywiatr.pl/co-robi-snieg-i-kto-go-w-ogole-wymyslil-czyli-snieg/> (dostęp: 22 III 2024).
- NKJP: Narodowy Korpus Języka Polskiego, [on-line:] <https://nkjp.pl/> (dostęp: 1 XII 2023–15 V 2024).
- Piekielni.pl, [on-line:] <https://piekielni.pl/54610> (dostęp: 22 III 2024).
- PILCH J., 2006, *Moje pierwsze samobójstwo i dziewięć innych opowieści*, Warszawa.
- PILCH J., 2012, *My first suicide*, tłum. D.A. Frick, Rochester.
- Pudelek, [on-line:] <https://news.pudelek.pl/urodzila-dziecko-jako-5-latka-90-letnia-lina-medina-do-dzis-nie-chce-powiedziec-swojej-historii-foto-6898608801848224a> (dostęp: 8 VII 2024).
- Pytamy Online, [on-line:] <https://forum.pytamy.online/t/inkluzywnosc-i-roznorodnosc/17587> (dostęp: 22 III 2024).
- Ranczo*, seria 2, odc. 18: *Europejski kandydat*, reż. W. Adamczyk, Studio A, Polska 2007.
- Ranczo*, seria 2, odc. 21: *Jesienna burza*, reż. W. Adamczyk, Studio A, Polska 2007.
- Ranczo*, seria 5, odc. 53: *Msza obywatelska*, reż. W. Adamczyk, Studio A, Polska 2011.
- Ranczo*, seria 7, odc. 89: *Czas konspiracy*, reż. W. Adamczyk, Studio A, Polska 2013.
- SZATRAWSKA I., 2023, *Toń*, Warszawa.
- WP Sportowe Fakty, [on-line:] https://sportowefakty.wp.pl/siatkowk*a/832004/final-six-ligi-narodow-kto-tu-jest-zmiennikiem-czyli-twitter-po-wygranej-polakow (dostęp: 22 III 2024).
- WSJP PAN: P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, [on-line:] <https://www.wsjp.pl/> (dostęp: 1 VIII 2023).

Literatura

- BOGUSŁAWSKI A., 1973, *O analizie semantycznej*, „Studia Semiotyczne” IV, s. 47–70.
- BOGUSŁAWSKI A., 1976, *O zasadach rejestracji jednostek języka*, „Poradnik Językowy” 8, s. 356–364.
- BOGUSŁAWSKI A., 2008, *Semantyka, pragmatyka. Leksykografa głos demarkacyjny*, Warszawa.
- GĘBKA-WOLAK M., MOROZ A., 2014, *O nieswobodnej grupie syntaktycznej*, „Prace Językoznawcze” XVI, nr 1, s. 45–61.
- GRICE H.P., 1977, *Logika a konwersacja*, tłum. J. Wajszczuk, „Przegląd Humanistyczny” 6, s. 85–99.
- JODŁOWSKI S., 1973, *Ogólnojęzykoznawcza charakterystyka zaimka*, Wrocław.
- MIODUNKA W., 1974, *Funkcje zaimków w grupach nominalnych współczesnej polszczyzny mówionej*, Kraków.
- Narodowy Korpus Języka Polskiego, praca zbiorowa, red. A. Przepiórkowski, M. Bańko, R.L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk, Warszawa 2012.
- PISARKOWA K., 1969, *Funkcje składniowe polskich zaimków odmiennych*, Wrocław.
- REJTER A., 2006, *Leksyka ekspresywna w historii języka polskiego. Kulturowo-komunikacyjne konteksty potoczności*, Katowice.

- SJPD: W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. I–XI, Warszawa 1958–1969, [on-line:] <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 31 VII 2024).
- SPERBER D., WILSON D., 1986, *Ironia a rozróżnienie między użyciem a przywołaniem*, tłum. M.B. Fedewicz, „Pamiętnik Literacki” LXXVII, z. 1, s. 265–288.
- TOPOLIŃSKA Z., 1984, *Składnia grupy imiennej*, [w:] eadem (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, Warszawa, s. 301–389.
- WIERZBICKA-PIOTROWSKA E., 2011, *Polskie zaimki nieokreślone. Wybrane zagadnienia semantyczne, syntaktyczne i pragmatyczne*, Warszawa.
- WOŁK M., 2019, Inny, różny, odrębny, odmienny. *Próba wyodrębnienia jednostek języka*, „Poradnik Językowy” 9, s. 50–65, <https://doi.org/10.33896/Porj.2019.9.4>.
- Wielki słownik języka polskiego PAN. Geneza, koncepcja, zasady opracowania*, praca zbiorowa, red. P. Żmigrodzki, M. Bańko, B. Batko-Tokarz, J. Bobrowski, A. Czelakowska, M. Grochowski, R. Przybylska, J. Waniakowa, K. Węgrzynek, Kraków 2018.

A Unit or Textual Property? On Certain Combinations with the Adjective *inny* [other]

Abstract

The focus is on occurrences with the adjective *inny* [other] in contexts such as *Umrę na zawał albo jakiś inny udar* [I will die of a heart attack or some other stroke], *Niech gola strzeli jakiś Klose albo inny Podolski* [Let some Klose score a goal, or another Podolski]. These can be reduced to the schema *X albo inny Y* [X or other/another Y]. The first part of the article deals with the general characteristics of such occurrences: internal syntax, the possibility of filling in the X, Y slots, developing the whole with additional expressions. The second part considers the linguistic interpretation of the phenomenon. The fact that the understanding of the described occurrences is based on the regular meaning of constituents and complements, as well as the wide possibilities of filling open slots (including proper names) would argue for a textual interpretation of the phenomenon. An argument in favour of such an interpretation is also provided by the translation of the whole into other languages, suggesting that we are dealing with a more general pragmatic mechanism in language that may contribute to the effect of surprise or joke, rather than with a unit of language (in the sense specified by A. Bogusławski).